

1968

VZPOURA MLADÉ GENERACE

METODIKA K PRACOVNÍMU LISTU (STŘEDNÍ ŠKOLY A GYMNÁZIA)

Časová dotace:	45 minut (možné použít i pro delší časovou dotaci)
Způsob práce:	skupinová práce, individuální práce, čtení s porozuměním, tvorba myšlenkové (mentální) mapy, metoda I.N.S.E.R.T.
Pomůcky:	tabule, flipchart
Klíčová slova:	střet generací, vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa, Pražské jaro, protesty ve Francii a v USA, populární hudba

Výukové cíle:

Aktivity realizované s pomocí jednotlivých cvičení předkládaného pracovního listu vedou studenty k porozumění palčivým mezinárodním problémům a klíčovým momentům roku 1968. Tím je míněn především střet mladé generace, která z velké části neprošla utrpením druhé světové války a snažila se různými způsoby změnit poměry ve své zemi, s generací starší, jejímž cílem bylo naopak mnohdy těmto inovacím silně vzdorovat. Studenti na základě práce s dobovými prameny (obrazové, písemné) kriticky zhodnotí důvody protestů a jejich odlišný průběh na obou stranách železné opony. Důraz je kladen na propojení československých a světových dějin, na vnímání dějinných událostí v mezinárodním kontextu. Zvláštní pozornost je věnována problematice tzv. Pražského jara a vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Studenti interpretují dopad „velkých světových dějin“ na každodenní život obyvatel Československa. Výukový materiál vede studenty k rozvíjení jednotlivých klíčových kompetencí dle RVP.

1. Uveďte vyučovací hodinu evokací s pomocí fotografií v aktivitě č. 1 – „Minulost v obrazech“. Vyzvěte studenty, aby odpovídali na otázky vztahující se nejprve k obrázku A, následně k obrázku B. Nechte studenty pracovat a diskutovat ve skupinách, poté si projděte otázky společně.

Fotografie A zobrazuje jednu z četných studentských demonstrací ve Francii během roku 1968. Motivy studentské revolty spočívaly především v protestu vůči starému konzervativnímu řádu, který reprezentoval francouzský prezident Charles de Gaulle, špatné hospodářské situaci a nezaměstnanosti. Studenti požadovali demokratizaci vysokoškolského vzdělání (na univerzitách byl stále uplatňován starý typ výuky). Pro protesty ve Francii byly typické četné násilné střety s policií a obsazování institucí – např. justičního paláce v Nanterre či kampusů univerzit (např. Sorbonny). Protesty vyvrcholily generální stávkou, která paralyzovala celou zemi. Z důvodu tvrdosti střetů mezi studenty a policií nosili mladí lidé ochranné prostředky – roušky a brýle. V dnešní Evropě se protestuje nejčastěji proti vládním škrtům, reformám a oslabování sociálního systému (Řecko, Španělsko). Hybatelem jednotlivých protestů jsou dnes – oproti studentům v roce 1968 – nespokojení občané všech věkových skupin. Protesty studentů probíhaly v roce 1968 dále v USA, ve Spolkové republice Německo, v Polsku, Itálii a Japonsku. V případě dostatku času položte studentům otázky týkající se války ve Vietnamu: 1) Proč se USA účastnily války ve Vietnamu? Jaký byl pohled americké i evropské veřejnosti na tento válečný konflikt?

Fotografie B zachycuje protesty vůči násilnému vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu roku 1968. Protestujícími byli nejen studenti, ale velká část veřejnosti, která v drtivé většině vpád odsuzovala. Při násilných střetech zemřelo do konce roku 1968 přes 100 lidí a další stovky byly zraněny. Mementem se stalo sebeupálení studenta FF UK Jana

Doporučená literatura ke studiu tématu „vzpouza mladé generace“

- Benčík, A., *Téma – Alexander Dubček*, Praha 2012.
Beneš, Z., *Dvojitý rok 1968? – Zlomové roky 1968 a 1989 v českých a německých učebnicích dějepisu*, Praha 2010.
Emmert, F., *Rok 1968 v Československu*, Praha 2007.
Gilcher-Holteyová, I., *Hnutí 68 na Západě – Studentské bouře v USA a západní Evropě*, Praha 2004.
Kurlansky, M., *1968 – Rok, který otřásl světem*, Praha 2007.
Pauer, J., *Praha 1968, Vpád Varšavské smlouvy – Pozadí, plánování, provedení*, Praha 2004.
Pazdera, J., *Invaze 1968 – Ruský pohled*, Praha 2011.
Pelikán, J., *Jugoslávie a Pražské jaro*, Praha 2008.

NÁRODNÍ
MUZEUM

2. dotkni se!
století!

Palacha dne 16. ledna 1969, jenž tímto svým činem protestoval proti následnému vývoji a rezignaci československé veřejnosti (později ho následovali další muži – např. Jan Zajíc a Evžen Plocek). Vyzvěte studenty k zamyšlení: 1) Ačkoliv se v tehdejších protestech neangažovali pouze mladí lidé, tato věková skupina vnímala dobový vývoj velmi silně. Proč? 2) Jaký byl výsledek srpnových událostí roku 1968? Jak tyto události ovlivnily vývoj Československa v následujících letech?

Klíčový rozdíl oproti protestům ve Francii spočíval v tom, že v Paříži proti demonstrantům vystupovaly vládní složky (policejní sbory), zatímco v Československu zakročily armády cizích států. Československé vládní složky navíc nebyly do represí v podstatě zahrnuty – vojáci naopak dostali rozkaz neopouštět kasárna, odevzdat zbraně apod. Jednalo se tedy o případ, kdy se do vnitřní situace „suverénního“ státu vměšovaly ostatní země.

Doporučujeme upozornit studenty na skutečnost, že tehdejší mladí lidé na obou stranách železné opony bojovali v některých oblastech za poněkud rozdílné cíle. Zatímco studenti v Československu kritizovali domácí komunistický režim a vliv SSSR, v západní Evropě a USA mladí lidé naopak často sympatizovali s marxistickými myšlenkami, tak, jak byly vnímány na Západě. Dalším výrazným cílem kritiky mladých lidí na Západě se stal tamější konzumní způsob života. V 60. letech navíc začala padat tabu spojená s druhou světovou válkou, ve společnosti se začalo otevřeněji hovořit o otázkách holocaustu apod. Mládež se začala ptát svých rodičů, jak „mohli dopustit“ vznik této války a v případě Německa také na přímý podíl na vzniku tohoto strašlivého konfliktu.

2. K uvědomění si možnosti diametrálně odlišné interpretace jedné dějinné události – v tomto případě srpnových událostí roku 1968 – slouží úryvky z veřejného projevu amerického prezidenta Lyndona Johnsona (21. srpna 1968) a z oficiálního dokumentu KSČ „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“ (1970). Druhý dokument vystihuje poměry v Československu v době tzv. normalizace, neboť interpretuje proces Pražského jara dle tehdejších stranických potřeb – tvrdě ho odsuzuje a potvrzuje opětovné podřízení Československa Sovětskému svazu.

Vyzvěte jednoho/dva studenta/y, aby nahlas přečetl/i uvedené texty. Následně ponechte studentům čas na zamyšlení nad otázkami doplňujícími oba úryvky. Poté proberte jednotlivé otázky společně. Pokuste se směřovat diskusi studentů na problematiku dopadu srpnových událostí na každodenní život obyvatel tehdejšího Československa.

3. Přejděte k aktivitě č. 3. Nechte žáky kompletovat text formou doplňovačky (metoda tzv. rychlého čtení). Ta obsahuje pro usnadnění práce pomocnou tabulku, v níž jsou vynechané výrazy uvedeny vždy v nominativním tvaru. Po kontrole úkolu vyzvěte žáky k práci s textem za pomoci metody kritického čtení I.N.S.E.R.T. (Interactive Noting System for Effective Reading and Writing). Žáci si znovu samostatně pročítají text a k jednotlivým pojmům a větám přiřazují předem dohodnutá znaménka. Nabídněte jim konkrétní označení pro a) známou myšlenku, b) nový poznatek, c) myšlenku, se kterou nesouhlasí, d) pojem, o kterém se chtějí dozvědět více.

4. Přejděte k aktivitě č. 4 – „Události roku 1968“. Zadejte úkol jako individuální nebo skupinovou práci.

5. Následuje aktivita č. 5 – „Jsou tato tvrzení pro rok 1968 pravdivá?“ Zadejte úkol jako individuální nebo skupinovou práci.

6. K závěrečné reflexi slouží aktivita „Historie za zdi muzea ukrytá...“, která si klade za cíl představit studentům sbírkový předmět z depozitářů Národního muzea, jenž se vztahuje k tématu předkládaného pracovního listu. V tomto případě jsme zvolili předmět používaný v každodenním životě – magnetofon, který odkazuje na problematiku hudby, jejíž – ve své době – moderní žánr si obvykle nachází oblibu především mezi mladou generací.

Rozdělte studenty do pracovních skupin a nechte je diskutovat nad otázkami doprovázejícími fotografii sbírkového předmětu. Po debatě ve skupinách sdělí zástupce každé skupiny zbytku třídy jeden navrhovaný název pro novinový článek (otázka č. 6). Učitel zapíše všechny návrhy na tabuli nebo flipchart a třída společně vybere vítězný návrh. Následně použijte metodu myšlenkové (mentální) mapy. Napište doprostřed tabule název novinového článku. Vyzvěte studenty k tomu, aby nahlas sdělovali myšlenky, které je v souvislosti s daným názvem napadají. Myšlenky jsou postupně rozvíjeny a zapisovány směrem od středu tabule pomocí šipek. Tato metoda pomůže studentům ujasnit si pojmy, priority, souvislosti. Vedte společnou diskusi, při které se pokuste směřovat studenty k zamyšlení nad tím, jaké nové – a pro ně samotné objevené – skutečnosti je při tomto úkolu napadly.

Zdroje dostupné online:

www.esbirky.cz - sbírkové předměty z muzeí, např. unikátní vysílání Rádia Svobodná Evropa
Autentické úryvky vysílání Československého rozhlasu ze srpna 1968: <http://www.rozhlas.cz/historie/1968>
Formánková, P., *Dubčekovi slivovici, Brežněvovi po palici*, in: Dějiny a současnost 10/2008. Online dostupné: <http://dejiny.nln.cz/archiv/2008/10/-dubcekovi-slivovici-brezn-evovi-po-palici>
Literární listy – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Digitalizovaný archiv časopisů: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitL/1.1968/26b>
Moderní Dějiny, *Od pádu komunismu k jednotné Evropě* - <http://www.moderni-dejiny.cz/tags/tag/uri/ceskoslovensko-v-letech-1948-1968/>
Tématu Pražského jara je věnováno celé číslo časopisu Soudobé dějiny (3–4/2008): http://www.usd.cas.cz/archiv_SD/sd_3_4_2008.pdf
Ústav pro studium totalitních režimů, *Zprávy o okupaci*: <http://www.ustrcr.cz/cs/zpravy-o-okupaci>

Tento materiál vznikl v rámci projektu „Dotkní se 20. století“, který je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR.

www.dvacatestoleti.eu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ